

การจำกัดความรับผิดในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด
ในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ

Limitation of Criminal Liability for Close Relatives
in the Offense of Assisting Others to Evade Punishment or Arrest

ณิชากร พงษ์ภักดี¹

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: Punchja42@gmail.com

Nichakorn Pongpakdee²

Faculty of Law, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: Punchja42@gmail.com

Received: August 29, 2024 Revised: December 09, 2024 Accepted: December 13, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี เปรียบเทียบเหตุยกเว้นโทษทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ และวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขขอบเขตบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

จากการศึกษาพบว่า การกระทำความผิดดังกล่าวกำหนดขอบเขตของผู้ที่ให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการยกเว้นโทษไว้เพียง บิดา มารดา บุตร สามี ภริยา อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของนักวิชาการและตำรากฎหมายไม่ได้รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา นอกจากนี้ ผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่ได้รับยกเว้นโทษเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการรับรองสิทธิของบุคคลดังกล่าว และกฎหมายอาญาไม่มีการกำหนดนิยามของบุคคลในครอบครัวไว้ ส่งผลให้ขอบเขตการ

¹ นักวิจัยอิสระด้านกฎหมาย.

² Independent Legal Researcher.

ยกเว้นโทษจำคุกและอาจจำกัดดุลยพินิจของศาลในการพิจารณายกเว้นโทษให้แก่บุคคลในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง บทความนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขและเพิ่มเติมขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมาย สหพันธรัฐสวิส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐเกาหลีใต้

คำสำคัญ: จำกัดความรับผิด; อาญา; ความสัมพันธ์; ความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่น

Abstract

This research article aims to the background, theoretical concepts, and compare the exemption from criminal punishment for persons involved in crimes related to helping others with evidence to avoid punishment or helping others to avoid arrest under Thai law and foreign law, and analyze the problems and solutions for the scope of persons involved in crimes related to helping others with evidence to avoid punishment or helping others to avoid arrest under the Criminal Code.

The study has shown that the scope of such offenses is limited to only fathers, mothers, children, husbands, and wives. However, according to the opinions of academics and legal texts, it does not include illegitimate fathers or illegitimate children of the father. In addition, adoptive parents are also exempted from punishment. If we consider the Civil and Commercial Code, the rights of such persons are guaranteed, and the Criminal Code does not define family members. As a result, the scope of exemption from punishment is limited and may limit the court's discretion in considering exemption from punishment for family members who are actually related. This thesis proposes to amend and expand the scope of close relatives exempting themselves from criminal punishment for crimes related to helping others with evidence to avoid punishment or helping others avoid arrest in order to be consistent with the current social conditions and changes in family structures. The study is conducted in comparison with the laws of the Swiss Confederation, the Federal Republic of Germany, the French Republic, and the Republic of South Korea.

Keywords: Limitation; Criminal; Relationship; Offence of helping others

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับกุม เป็นการกระทำความผิดในทางอาญาฐานหนึ่งซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีดุลยพินิจที่จะลงโทษหรือไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด โดยลักษณะของความผิดดังกล่าวครอบคลุมถึงการทำลายพยานหลักฐาน การซ่อนเร้น ทำลาย หรือทำให้หลักฐานสูญหาย หรือไร้ประโยชน์จนส่งผลกระทบต่อรูปคดี รวมถึงการช่วยให้พยาน ซ่อนเร้น หรือดำเนินการใด ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาถูกจับกุม ทั้งนี้ ยังครอบคลุมถึงการช่วยเหลือผู้ที่หลบหนีจากการคุมขังเพื่อมิให้ถูกจับกุมอีกด้วย³

อย่างไรก็ตาม หากการกระทำดังกล่าวมีมูลเหตุมาจากความสัมพันธ์ทางครอบครัว เช่น การช่วยเหลือบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยา กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการพิจารณาใช้ดุลยพินิจว่าจะลงโทษหรือไม่ ทั้งนี้ไม่ใช่เหตุยกเว้นโทษโดยเด็ดขาดเช่นกรณีการกระทำโดยความจำเป็นหลักการนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้การกระทำที่ครอบงำประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สมควรได้รับโทษ แต่กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นบางประการเพื่อลดความเคร่งครัดของการบังคับใช้กฎหมาย โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัว ซึ่งถือเป็นเหตุที่ศาลอาจไม่ลงโทษเนื่องจากเล็งเห็นถึงธรรมชาติของความเป็นครอบครัวที่มีหน้าที่ช่วยเหลือและดูแลกัน

ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามมาตรา 193 เป็นบทบัญญัติให้ศาลใช้ดุลยพินิจที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ถ้าหากได้กระทำเพื่อช่วยเหลือบิดา มารดา บุตร สามีหรือภริยาของผู้กระทำความผิด ซึ่งการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบทบัญญัติดังกล่าวตามความเห็นของนักวิชาการ และในทางดำริไม่รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา ซึ่งโดยความผูกพันและสัญชาตญาณบุตรย่อมช่วยเหลือบิดา บิดาย่อมช่วยเหลือบุตร ดังนั้น การที่กฎหมายให้ความสำคัญเฉพาะความสัมพันธ์ที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นเพื่อเป็นข้อพิจารณาที่ศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าผู้กระทำความผิดสมควรได้รับยกเว้นโทษหรือไม่⁴ จึงไม่ครอบคลุมความสัมพันธ์บางประการส่วนคำว่าบิดา มารดา และบุตรตามบทบัญญัตินี้ มิได้ครอบคลุมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมด้วย เนื่องจากความหมายของคำว่า “ผู้สืบสันดาน” หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงเท่านั้นและในทางกลับกัน “ผู้บุพการี” ก็หมายถึง ผู้บุพการีโดยตรงทางสายโลหิตเช่นเดียวกันดังนั้น “บุตรบุญธรรม” ไม่อยู่ในความหมายของผู้สืบสันดาน ซึ่งหากพิจารณาตามความเป็นจริงเมื่อมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมย่อมมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ผู้รับบุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับบิดา มารดาผู้ให้กำเนิด⁵

เมื่อพิจารณากฎหมายอาญาของไทยในความผิดที่คล้ายคลึงกันเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ขอบเขตของบุคคลผู้กระทำความผิดแต่ได้รับประโยชน์เนื่องจากความสัมพันธ์กำหนดไว้ค่อนข้างกว้างกว่าประเทศไทย โดยครอบคลุมไปถึงญาติใกล้ชิดไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือไม่ เช่น สหพันธ์

³ หยุด แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค 2-3*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 106.

⁴ คณพล จันทร์หอม, *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 272.

⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *ย่อหลักกฎหมายครอบครัว*, พิมพ์ครั้งที่ 20 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 216-217.

สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดความขอบเขตของคำว่า “ญาติ” ให้รวมถึงบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต และทางการสมรส พี่น้องของคู่สมรส ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต หรือทางการสมรสที่ได้ยุติแล้ว รวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม สมาชิกสหประชาชาติ ไม่ได้ระบุความสัมพันธ์ไว้โดยชัดเจน แต่หากผู้ช่วยเหลือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดจนถึงขนาดยกเว้นโทษให้ศาลก็มีอำนาจยกเว้นโทษได้ สาธารณรัฐเกาหลีใต้ กฎหมายไม่ให้นำบทลงโทษมาใช้แก่ผู้ให้ความช่วยเหลือโดยยกเว้นโทษให้แก่เครือญาติหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน และสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดขอบเขตของบุคคลที่ได้รับยกเว้นโทษครอบคลุมไปถึงญาติสายตรง คู่สมรส พี่น้องคู่สมรส จะเห็นได้ว่าขอบเขตของความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับ ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกำหนดขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดค่อนข้างจำกัด ไม่ครอบคลุมถึงผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตราดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติเหตุยกเว้นโทษสำหรับบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเหตุยกเว้นโทษทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขขอบเขตบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาของเหตุยกเว้นโทษในการกำหนดขอบเขตบุคคลผู้มีความใกล้ชิดตามกฎหมายอาญาไทยในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับโดยศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยกับกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส สมาชิกสหประชาชาติ สาธารณรัฐเกาหลีใต้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษา บทความ วิทยานิพนธ์ และสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบขอบเขตผู้มีความใกล้ชิดในเหตุยกเว้นโทษในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติเหตุยกเว้นโทษสำหรับบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

1.5.2 ทราบถึงการเปรียบเทียบเหตุยกเว้นโทษทางอาญาของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.5.3 ทราบถึงแนวทางการแก้ไขขอบเขตบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยผู้อื่นเพื่อมิให้ถูกจับตามประมวลกฎหมายอาญา

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญา

ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับ เป็นเหตุยกเว้นโทษในความผิดเฉพาะ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันบางประการกฎหมายจึงยกเว้นโทษให้ ซึ่งเหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัวบางเหตุแสดงให้เห็นถึงการกระทำนั้นไม่สมควรลงโทษตั้งแต่แรก เช่น รัฐส่งเสริมความเป็นเอกภาพของครอบครัวในบางกรณีกฎหมายให้ดุลยพินิจแก่ศาลที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำเหล่านี้ถือเป็นเหตุห้ามลงโทษเฉพาะตัวทั้งสิ้น⁶ แม้ว่าการกระทำผิดนั้นจะครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญานั้นมีขึ้นเพื่อแก้แค้น แก้ไข หรือข่มขู่ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลง และมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดขึ้น ให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อกฎหมาย และโทษนั้นก็มีขึ้นเพื่อผลักดันผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อปิดโอกาสที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำ หรือเกิดการลอกเลียนแบบการกระทำความผิด⁷ และการลงโทษต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรม หากมีผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายผู้นั้นย่อมระวางโทษตามกฎหมาย โทษที่ผู้กระทำควรได้รับจะต้องเท่ากับความเสียหายที่ได้กระทำลงประกอบกับความร้ายแรงของความเสียหายในทางการกระทำและผลต่อสังคมอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น⁸ อย่างไรก็ตาม เหตุยกเว้นโทษมักเกิดกับผู้เข้ามาเกี่ยวข้องภายหลังจากการ

⁶ คณิต ฌ นคร, *รวมบทความด้านวิชาการ* (กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2540), 246-249.

⁷ ชรี วรณสิ และธนพงษ์ วงศ์เสรี, *คำถาม-แนวคำตอบหลักและทฤษฎีกฎหมายอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2566), 107.

⁸ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2564), 15-16.

กระทำความผิดเสร็จสิ้นไปแล้ว และเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดบทลงโทษอย่างเคร่งครัด แต่ความผูกพันทางครอบครัวอาจทำให้บุคคลเลือกที่จะช่วยเหลือกันตามธรรมชาติ ซึ่งในบางกรณีอาจส่งผลให้กฎหมายไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับเหตุบรรเทาโทษหรือเหตุยกเว้นโทษทางอาญามีตั้งแต่ในกฎหมายลักษณะอาญารัตนโกสินทรศก 127 โดยพิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิด ตลอดจนศีลธรรมและลักษณะของผู้ร้ายว่าน่าเกรงกลัวเพียงใด โดยลักษณะเหล่านี้ปรากฏได้จากข้อเท็จจริงแห่งคดีของบุคคลนั้น ซึ่งกฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก 127 กำหนดข้อแก้ตัวตามกฎหมายในความเป็นญาติไว้ในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือให้สำนักแก้ผู้กระทำความผิดย่อมไม่มีความผิด หากการกระทำนั้นได้กระทำไปเพราะสามิภริยาเสียกันไม่ได้ ความเป็นสามิภริยานั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย และนอกจากนี้ กฎหมายยังลดโทษลงกึ่งหนึ่งในความผิดฐานช่วยเหลือคนที่อยู่ในระหว่งคุมขังให้หนีไป เนื่องจากปรานีโทษสำหรับความผิดนั้นเพราะว่าญาตินั้นเสียกันไม่ได้ โดยญาติครอบคลุมถึง พี่น้องญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลง สามิภริยา⁹

เมื่อพิจารณาเหตุยกเว้นโทษในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน ในความผิดเกี่ยวกับการทำลายพยานหลักฐานตามมาตรา 184 กฎหมายระบุว่า หากผู้ใดช่วยเหลือผู้อื่นในการไม่ให้ต้องรับโทษ หรือให้รับโทษน้อยลง โดยการทำลาย ซ่อนเร้น หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งพยานหลักฐานในการกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ในมาตรา 189 ยังได้บัญญัติถึงความผิดในการช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด เพื่อมิให้ต้องรับโทษ โดยการให้ที่พัก ซ่อนเร้น หรือช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ และในมาตรา 192 ระบุถึงความผิดในการให้ที่พัก ซ่อนเร้น หรือช่วยเหลือผู้หลบหนีจากการคุมขังเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดในกรณีเหล่านี้ได้กระทำไปเพื่อช่วยเหลือบิดา มารดา บุตร สามิภริยา หรือภริยา กฎหมายตามมาตรา 193 เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งเหตุนี้ถือเป็นข้อยกเว้นโทษที่กฎหมายอนุญาตให้ใช้อำนาจพิจารณาความเหมาะสมตามความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว¹⁰

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก 127 กับกฎหมายอาญาปัจจุบันในความผิดที่ใกล้เคียงกัน พบว่าขอบเขตของบุคคลที่ได้รับยกเว้นโทษในกรณีช่วยเหลือเครือญาติของตนมีความแตกต่างกัน ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการทำลายพยานหลักฐาน ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษภายใต้กฎหมายปัจจุบันได้ขยายกว้างขึ้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หลบหนีจากการคุมขังเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษกลับแคบลงตามกฎหมายอาญาปัจจุบัน

เหตุยกเว้นโทษตามที่กล่าวมานี้ เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการที่จะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งบุคคลที่ระบุไว้ในบทบัญญัติคือ บิดา มารดา บุตร สามิภริยา หรือภริยา โดยบุคคลเหล่านี้ต้องเป็นผู้ที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นไปตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว ไม่ใช่เพียงแต่ความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่บิดามารดา บุตร หรือสามิภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย¹¹

⁹ อำนวยทิพย์ พระอินทปรีชา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ตอน 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468), 889-891.

¹⁰ คมพล จันทร์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1, 215.

¹¹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 106.

จะเห็นได้ว่า ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญา ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าครอบคลุมถึงบุคคลในลักษณะใดบ้างและขอบเขตที่กว้างแคบเพียงใด ทั้งนี้ อาศัยการตีความจากคำพิพากษาและตำราวิชาการ โดยประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า บุคคลในครอบครัว อย่างชัดเจน ซึ่งการตีความในปัจจุบันจึงเป็นการตีความอย่างแคบโดยไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เช่น บุตรนอกกฎหมาย หรือผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม ในสังคมปัจจุบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากในอดีต โดยไม่จำกัดเพียงครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดา มารดา บุตร หรือสามีภริยาเท่านั้น ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้บัญญัติกฎหมายที่รองรับการอยู่ร่วมกันของบุคคลเพศหลากหลายตาม พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (สมรสเท่าเทียม) ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2567 และจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 22 มกราคม 2568¹² แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในกฎหมายที่สะท้อนสภาพสังคมที่มีความหลากหลายทางครอบครัวมากขึ้น ดังนั้น ขอบเขตของบุคคลในครอบครัวจึงควรถูกตีความให้กว้างขึ้นเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่กฎหมายอาญายังคงจำกัดขอบเขตของบุคคลในการยกเว้นโทษไว้อย่างแคบ เฉพาะบุคคลที่มีสถานะทางกฎหมาย ทำให้กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองครอบครัวในรูปแบบที่หลากหลายได้ อีกทั้งยังจำกัดอำนาจของศาลในการใช้ดุลยพินิจ

2.2 ขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาของกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนพบขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาของกฎหมายต่างประเทศดังต่อไปนี้

2.2.1 สมาพันธรัฐสวิส

สมาพันธรัฐสวิส ความผิดที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นผิดตามมาตรา 305 ซึ่งคล้ายบทบัญญัติของไทยในความผิดที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับ ได้กำหนดว่าหากบุคคลใดช่วยเหลือผู้อื่นในการหลบเลี่ยงการฟ้องร้อง การพิพากษาลงโทษ หรือการดำเนินการตามมาตรการทางอาญา ศาลจะยกเว้นโทษให้ในกรณีที่บุคคลที่กระทำความผิดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะได้รับการยกเว้นโทษหากผู้กระทำความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับการช่วยเหลือทำให้สามารถยกเว้นโทษให้ โดยกำหนดเครือญาติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 110 ได้แก่ ญาติสนิท ประกอบด้วย คู่สมรส คู่ชีวิต ญาติสืบสายโลหิต พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม พี่น้องบุญธรรม บุตรบุญธรรม และบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน¹³

¹² ไอลอว์, “สมรสเท่าเทียม เปิดกฎหมายแพ่งแก้ไขใหม่ บุคคล-บุคคล สมรสได้ ไม่จำกัดแค่ชาย-หญิง,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2567, สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2567, <https://www.ilaw.or.th/articles/43563/>

¹³ Fedlex Die Publikationsplattform des Bundesrechts, “Bundesgesetz Über Die Eingetragene Partnerschaft Gleichgeschlechtlicher Paare,” last modified January 1, 2007, accessed September 7, 2024. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2005/782/de/>

2.2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ความผิดฐานขัดขวางการฟ้องร้องดำเนินคดีหรือการลงโทษ เป็นการรวมเอาความผิดฐานช่วยเหลือหลังการกระทำความผิด มีการแบ่งแยก เป็นความผิดฐานขัดขวางการดำเนินคดี และความผิดฐานขัดขวางการบังคับใช้โทษ โดยกำหนดว่าผู้ใดเจตนาหรือจงใจขัดขวางไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไม่ให้บุคคลอื่นต้องรับโทษตามกฎหมาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษในความผิดฐานดังกล่าว ได้มีการกล่าวถึงเหตุยกเว้นโทษไว้ ใช้กับสมาชิกในครอบครัวที่เป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนในการขัดขวางการลงโทษเพื่อสมาชิกในครอบครัว ซึ่งกำหนดว่าหากเป็นการกระทำความผิดนั้นเพื่อประโยชน์ของเครือญาติบุคคลนั้นไม่ต้องรับโทษ กล่าวคือ หากบุคคลใดขัดขวางช่วยเหลือไม่ให้เครือญาติของตนต้องรับโทษหรือถูกลงโทษตามกฎหมาย บุคคลนั้นจะได้รับยกเว้นโทษตามกฎหมายซึ่งแตกต่างกับของประเทศไทยที่เป็นเพียงเหตุให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการยกเว้นโทษ โดยให้คำนิยามของคำว่า เครือญาติ ไว้ในมาตรา 11(1) ได้แก่ ญาติสืบสายโลหิตหรือทางการสมรสโดยตรง คู่สมรส คู่ชีวิต ชายคู่หมั้นหรือหญิงคู่หมั้น พี่น้อง คู่สมรสหรือคู่ชีวิตของพี่น้อง พี่น้องของคู่สมรสหรือคู่ชีวิต ถึงแม้ว่าการสมรสหรือความสัมพันธ์ของคู่ชีวิตจะไม่มีอยู่แล้ว หรือเมื่อความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางการสมรสยุติลง รวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม¹⁴

2.2.3 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ได้กำหนดนิยามไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแต่มีการกำหนดขอบเขตของบุคคลในครอบครัวเพื่อใช้ในการพิจารณาคดีอาญาหลายประเภท ในความผิดเกี่ยวกับการให้ที่พักพิง สถานที่หลบหนี เงินทุน เครื่องยังชีพ หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ต้องหาหรือผู้ร่วมกระทำความผิดอาญาที่ก่อการร้ายที่มีโทษจำคุกอย่างน้อยสิบปี เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามจับกุม บุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษตามบทบัญญัตินี้ ได้แก่ บุพการีและคู่สมรสของบุพการี รวมถึงพี่น้องและคู่สมรสของพี่น้อง และอีกกรณีหนึ่งคือคู่สมรสของผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิด หรือบุคคลที่อาศัยอยู่กับผู้กระทำความผิดในลักษณะฉันสามีภริยา

2.2.4 สาธารณรัฐเกาหลีใต้

สาธารณรัฐเกาหลีใต้ ความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นญาติกับผู้ถูกซ่อนเร้น เมื่อญาติหรือครอบครัวที่อาศัยอยู่ร่วมกันกระทำความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ให้ถูกลงโทษ โดยหลักการยกเว้นโทษกฎหมายกำหนดว่าหากบุคคลกระทำความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดโดยผู้ที่ถูกซ่อนเร้นเป็นญาติของผู้กระทำความผิดเอง ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษ และความผิดฐานทำลายหลักฐานในหมู่ญาติ หากญาติหรือบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันกระทำความผิดฐานทำลายหลักฐานเพื่อปกป้องญาติของตนจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา ขอบเขตของการยกเว้นความรับผิดชอบในความผิดฐานทำลายหลักฐานมีความคล้ายคลึงกับความผิดฐานซ่อนเร้นผู้กระทำความผิดเหตุผลในการยกเว้นโทษ เนื่องจากพิจารณาจากความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยคำนึงถึงความยุติธรรมระหว่างญาติ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีความผูกพันทางอารมณ์ต่อญาติของตน และอาจตัดสินใจช่วยเหลือญาติโดยไม่คำนึงถึงผลทางกฎหมาย การพิจารณาว่าบุคคลมีความ

¹⁴ German Criminal Code, Section 11.

สัมพันธ์ทางครอบครัวกันหรือไม่จะอ้างอิงตามมาตรา 777 ของประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งกำหนดขอบเขตของความสัมพันธ์ทางครอบครัวไว้ โดยกำหนดขอบเขตของความสัมพันธ์ทางครอบครัวโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ญาติทางสายโลหิต ซึ่งรวมถึงญาติทางสายโลหิตโดยกำเนิดและญาติที่ได้รับมาตามกฎหมาย 8 รุ่นอายุ, 2) ญาติทางการสมรส 4 รุ่นอายุครอบคลุมทั้งเครือญาติฝ่ายสามีและภรรยา และ 3) คู่สมรส¹⁵

2.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบการขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาในความคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษ หรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่าทุกประเทศยอมรับให้มีการยกเว้นโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของความผูกพันทางครอบครัวและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่อาจทำให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมายอาญาของไทยในความคิดเดียวกันนั้นแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกันไป

สำหรับกฎหมายของสมาพันธรัฐสวิส กำหนดให้การกระทำที่เป็นการช่วยเหลือบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สามารถยกเว้นโทษได้ โดยครอบคลุมคู่สมรส คู่ชีวิต ญาติสายโลหิต พี่น้อง ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรม รวมถึงบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ขอบเขตนี้สะท้อนถึงการคุ้มครองครอบครัวในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายและความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดนิยามของบุคคลในครอบครัวอย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญา ครอบคลุมญาติสายโลหิตหรือทางการสมรส คู่สมรส คู่ชีวิต คู่หมั้น พี่น้อง รวมถึงคู่สมรสหรือคู่ชีวิตของพี่น้อง และบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือการสมรสที่สิ้นสุดลง ทำให้ครอบคลุมบุคคลที่อาจไม่มีสถานะทางกฎหมายในปัจจุบัน แต่เคยมีความสัมพันธ์ทางครอบครัวในอดีต

สาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้การช่วยเหลือบุคคลที่กระทำความผิด หากการช่วยเหลือนั้นมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลในครอบครัว จะได้รับการยกเว้นโทษ โดยขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นครอบคลุมถึงบุพการี คู่สมรสของบุพการี พี่น้องและคู่สมรสของพี่น้อง รวมถึงบุคคลที่อยู่ร่วมกันในลักษณะฉันสามีภรรยา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่มีทั้งทางกฎหมายและตามความเป็นจริง

สาธารณรัฐเกาหลีใต้ การช่วยเหลือผู้กระทำความผิด เช่น การซ่อนเร้นหรือทำลายหลักฐานเพื่อปกป้องญาติ จะได้รับการยกเว้นโทษ โดยอ้างอิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งขยายขอบเขตความสัมพันธ์ทางครอบครัวอย่างกว้าง ครอบคลุมญาติทางสายโลหิตถึง 8 รุ่นอายุ และญาติทางการสมรสถึง 4 รุ่นอายุ รวมถึงคู่สมรสและญาติที่อยู่ร่วมกัน

¹⁵ Qiuju Ling, "A Comparative Study of Kinship Appellation between China and South Korea," *International Journal of Education and Humanities* 13, no. 1 (2024): 1-3.

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาของประเทศไทย ขอบเขตของบุคคลที่ได้รับการยกเว้นโทษยังคงจำกัดเพียงบิดา มารดา บุตร และสามีหรือภรรยา ที่มีสถานะทางกฎหมายเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตแต่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย เช่น บุตรนอกสมรส หรือผู้รับบุตรบุญธรรม แม้ว่าครอบครัวในปัจจุบันจะมีความหลากหลายมากขึ้น การจำกัดการยกเว้นโทษเพียงบุคคลที่มีสถานะทางกฎหมายจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ขณะที่กฎหมายในหลายประเทศ เช่น สมาพันธรัฐสวิสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งทางกฎหมายและข้อเท็จจริง ทำให้สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ซับซ้อนมากขึ้น

2.4 แนวทางการแก้ไขปัญหา

มาตรา 193 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจเพื่อยกเว้นโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดในการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานหรือการช่วยเหลือหนี โดยบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดขอบเขตของการยกเว้นโทษไว้เฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์เป็นบิดา มารดา บุตร หรือสามีภริยากับผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือเท่านั้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวและสมควรได้รับประโยชน์จากการยกเว้นโทษ ควรมีการพิจารณาขยายขอบเขตของบทบัญญัติดังกล่าวให้รวมถึง

(1) บุพการีและผู้สืบสันดาน ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน ซึ่งเป็นญาติสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและญาติสายโลหิตโดยตรงลงมา แม้ในบางกรณีบุคคลเหล่านี้อาจไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน แต่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตได้ การพิจารณาความผิดในกรณีนี้ควรคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของรัฐควบคู่กับการเคารพความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว ซึ่งอาจเกิดขึ้นไม่ใช่เพราะความมั่งร่ำรวย แต่ด้วยความผูกพันทางสายโลหิตและความจำเป็นในสถานการณ์นั้น ๆ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาความสัมพันธ์ทางสายโลหิตตามข้อเท็จจริง เพื่อให้การยกเว้นโทษมีความสมเหตุและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

(2) คู่สมรส ไม่คำนึงถึงเพศของคู่สมรสเนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2567 หรือ “สมรสเท่าเทียม” ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2567 และจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 22 มกราคม 2568 การแก้ไขครั้งนี้มีหลักการเพื่อรับรองสิทธิการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลเพศหลากหลาย จึงได้เปลี่ยนจากคำว่า “สามีภริยา” เป็น “คู่สมรส” เพื่อให้ครอบคลุมสิทธิสมรสที่เท่าเทียม อย่างไรก็ตาม ควรเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อส่งเสริมให้การสมรสเป็นไปตามกระบวนการทางกฎหมาย และให้คู่สมรสได้รับสิทธิและความคุ้มครองอย่างครบถ้วน

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม เป็นบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อมีการจดทะเบียนถูกต้อง บุคคลเหล่านี้ย่อมมีสถานะทางกฎหมายเช่นเดียวกับ บิดามารดาและบุตรตามสายโลหิต อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเหตุยกเว้นโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่ครอบคลุมบุคคลเหล่านี้ครบถ้วน จึงเสนอให้มีการเพิ่มผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมในบทบัญญัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่สามารถนำมาเป็นเหตุยกเว้นโทษ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะต้องมีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนสามารถสรุปผลและเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

การกระทำความผิดดังกล่าวกำหนดขอบเขตของผู้ที่ศาลใช้ดุลยพินิจในการยกเว้นโทษไว้เพียงบิดา มารดา บุตร สามี ภริยา อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของนักวิชาการและตำรากฎหมายไม่ได้รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา นอกจากนี้ ผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่ได้รับยกเว้นโทษเช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการรับรองสิทธิของบุคคลดังกล่าว และกฎหมายอาญาไม่มีการกำหนดนิยามของบุคคลในครอบครัวไว้ ส่งผลให้ขอบเขตการยกเว้นโทษจำกัดและอาจจำกัดดุลยพินิจของศาลในการพิจารณายกเว้นโทษให้แก่บุคคลในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง บทความฉบับนี้มีข้อเสนอให้แก้ไขและเพิ่มเติมขอบเขตของบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการยกเว้นโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมาย สหพันธรัฐสวิส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐเกาหลีใต้

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจำกัดความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในความผิดฐานช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือมิให้ถูกจับ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขมาตรา 193 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจเพื่อยกเว้นโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดในการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานหลักฐานหรือการช่วยเหลือหนี โดยบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดขอบเขตของการยกเว้นโทษไว้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์เป็นบิดา มารดา บุตร หรือสามีภริยากับผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวและสมควรได้รับประโยชน์จากการยกเว้นโทษ โดยแก้ไขว่า “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวมาในมาตรา 184 มาตรา 189 หรือ มาตรา 192 เป็นการกระทำเพื่อช่วยบุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้”

3.2.2 เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 214 ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดประพฤติดนเป็นปกติธุระเป็นผู้จัดหาที่พัก ซึ่งการกระทำความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำในลักษณะที่คล้ายกับการช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องพยานเพื่อมิให้ต้องรับโทษหรือช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ถูกจับ ถือเป็นกรกระทำ ความผิดต่อรัฐเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวไม่ได้มีเจตนาพิเศษเพื่อช่วยให้บุคคลไม่ต้องรับโทษหรือหลบหนีการจับกุม แต่ยังคงมีเหตุยกเว้นโทษเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีความสอดคล้องกันโดยแก้ไขว่า “ผู้ใดประพฤติดนเป็นปกติธุระเป็นผู้จัดหาที่พักที่ซ่อนเร้นหรือที่ประชุมให้บุคคลซึ่งตนรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในภาค 2 นี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับถ้าการกระทำความผิดนั้น เป็นการกระทำเพื่อช่วยบุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้”

References

- Amatho Phra Inthapricha. *Explanation of Penal Law*. Bangkok: Sophonphiphatthanakorn Printing House, 1925. [In Thai]
- Fedlex Die Publikationsplattform des Bundesrechts. “Bundesgesetz Uber Die Eingetragene Partnerschaft Gleichgeschlechtlicher Paare.” Last modified January 1, 2007. Accessed September 7, 2024. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2005/782/de/>
- I-Law. “Equal Marriage: New Civil Law Amendments: Individuals Can Marry, Not Limited to Men and Women.” Last modified September 24, 2024. Accessed September 27, 2024. <https://www.ilaw.or.th/articles/43563/> [In Thai]
- Kanapol Chanhom. *Explanation of Criminal Law*. 6th ed. Bangkok: Winyuchon, 2023. [In Thai]
- Kanit Na Nakorn. *Collection of Academic Articles*. Bangkok: Phim Aksorn, 1997. [In Thai]
- Ling, Qiuju. “A Comparative Study of Kinship Appellation between China and South Korea.” *Internatinal Journal of Education and Humanities* 13, no. 1 (2024): 1-3.
- Pairoj Kampusiri. *Summary of Family Law Principles*. 20th ed. Bangkok: Winyuchon, 2023. [In Thai]
- Pramote Sermsila. *Criteria for Determining Criminal Penalties under the Project to Support Information for the Work of Members of Parliament*. Bangkok: King Prajadhipok’s Institute, 2021. [In Thai]
- Watcharee Wanli and Thanapong Wongseri. *Questions-Answers and Criminal Law Theory*. 2nd ed. Bangkok: Winyuchon, 2023. [In Thai]
- Yut Sang Uthai. *Criminal Law, Part 2-3*. 11th ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2010. [In Thai]